

گسترش تشیع در عصر امام کاظم علی رغم برخورد عباسیان و انحرافات فرق

در دوران امام کاظم (ع) شیعه رو به گسترش بود اگرچه دچار چالش و انشعاب می‌شد اما در کنار برخی ریزش‌ها، رویش هم داشت، از زمان پیدایش شیعه تا امروز رو به گسترش بوده است.

در دوران امام کاظم (ع) شیعه رو به گسترش بود اگرچه دچار چالش و انشعاب می‌شد اما در کنار برخی ریزش‌ها، رویش هم داشت، از زمان پیدایش شیعه تا امروز رو به گسترش بوده است.

خبرگزاری مهر - گروه دین و اندیشه - نگار احدپور اقبلاغ: امروز ۲۰ ذی الحجه به روایتی سالروز میلاد با سعادت حضرت امام موسی کاظم (ع) است. نام حضرت، موسی، کنیه هایش ابوالحسن اول، ابوالحسن ماضی، ابو ابراهیم، ابو علی، ابو اسماعیل و القابش کاظم، عبدالصالح، نفس زکیه و زین المجتهدین بود. این شهرآشوب می‌نویسد: از این جهت که حضرت با اخلاق بزرگوارانه اش درخشید، به «زاهر» و از این حیث که خشم خود را فرو می‌برد، به «کاظم» مشهور شد. امام کاظم علیه السلام همچون اجداد طاهر خود از همان کودکی به سان خورشیدی فروزنده در خاندان اهل بیت (ع) می‌درخشید.

گسترش تشیع در عصر امام کاظم علی رغم برخورد عباسیان و انحرافات فرق

به مناسبت میلاد این امام همام، در خصوص اوضاع شیعیان عراق در عصر امام کاظم (ع) با حجت الاسلام علی سعیدیان، پژوهشگر دینی به گفت و گو پرداختیم که در ادامه حاصل آن را می‌خوانید:

حجت الاسلام سعیدیان در ابتدا با بیان اینکه دوران امام کاظم (ع) مصادف با استبداد و ستمگری حکام عباسی بود که پس از استقرار و استحکام پایه های سلطه خود، مخالفان خود را زیر شدیدترین فشارها قرار دادند، گفت: بر همین اساس شیعیان بسیار سخت می‌توانستند با امام ارتباط برقرار کنند، همین خفقان سبب شده بود که برخی از شیعیان درباره جانشین امام صادق (ع) دچار سردرگمی شوند. عصر امام کاظم (ع) دوران بسیار سختی برای شیعیان بود، به طوری که حرکت‌ها و قیام‌های متعددی از طرف شیعیان و علویان علیه خلفای عباسی آغاز شد که همگی آنها سرکوب شدند. همچنین دستگیری و زندانی کردن و شکنجه امام کاظم (ع) باعث شد تا ایشان و امامان دیگر همگی بر لزوم رعایت تقیه از سوی شیعیان پافشاری کنند و به این طریق توانستند تشکل شیعه را حفظ نمایند.

وی عنوان کرد: عباسیان به واسطه اینکه خود را از فرزندان عباس عموی پیامبر (ص) می‌نامیدند با فریب مردم تحت این عنوان که از اهل بیت (ع) حمایت می‌کنند خلافت را به دست گرفتند، آنها آگاهانه و بسیار با سیاست وارد عمل شدند وقتی در بین مردم نفوذ پیدا کردند، اما پس از رسیدن به خلافت بیش از بنی امیه بر اهل بیت (ع) و شیعیان آنها ظلم و ستم روا داشتند.

سعیدیان افزود: پس از شهادت امام صادق (ع) دانش‌آموختگان مکتب ایشان آماده گسترش علوم اهل بیت (ع) بودند اگر مردم به واسطه این آگاهی‌ها هوشیار و بیدار می‌شدند به طبع تبعیت از ظلم و ستم عباسیان را بر نمی‌تابیدند بنابراین خلفای عباسی برای جلوگیری از رشد فکری مردم نسبت به مبانی حقیقی اسلام و اهل بیت (ع) ایجاد خفقان کردند، افزون بر این جهالت و عدم آگاهی مردم سبب شد که امام از حمایت مردمی برخوردار نشود.

وی درباره ارتباط امام با مردم، عنوان کرد: زمان امام موسی کاظم (ع) عباسیان ارتباط مردم با ایشان را به بهانه های مختلف قطع کردند و ایشان را از زندانی به زندان دیگر انتقال می‌دادند چراکه آنها نمی‌خواستند امام کاظم (ع) در ادامه مسیر روشنگری های امام باقر (ع) و امام صادق (ع) مردم را آگاه کنند، بنابراین کار را به جایی کشاندند که حتی یاران و شاگردان امام صادق (ع) را هم دستگیر کرده و می‌کشند. زمان امام موسی کاظم (ع) عباسیان ارتباط مردم با ایشان را به بهانه های مختلف قطع کردند و ایشان را از زندانی به زندان دیگر انتقال می‌دادند چراکه آنها نمی‌خواستند امام کاظم (ع) در ادامه مسیر روشنگری های امام باقر (ع) و امام صادق (ع) مردم را آگاه کند.

این پژوهشگر دینی با بیان اینکه در زمان امام موسی کاظم (ع) گروه های افراطی و انحرافی فراوانی شکل گرفتند، اظهار کرد: یکی از آنها گروه اسماعیلیه بود که پس از امام صادق (ع) امامت امام موسی کاظم (ع) را نپذیرفتند و ادعا کردند که اسماعیل فرزند بزرگ تر امام صادق (ع) امام است، هرچند فضائل علمی و اخلاقی اسماعیل در سطوح بالایی قرار داشت اما ایشان در زمان امام صادق (ع) فوت کرد و امام صادق (ع) در ملأ عام بر جسد ایشان نماز خواندند و اعلام کردند که او فوت کرده و فرمودند امام پس از من امام کاظم (ع) هستند؛ اما این فرقه امامت امام کاظم (ع) را نپذیرفتند و قائل شدند که اسماعیل امام هفتم

است. از این فرقه فرقه های دیگری همچون قرامطه، برمکی ها به وجود آمد. این گروه ها نیز سبب مشکلاتی شدند.

ظهور اندیشه های افراطی از جمله واقفیه و غالیه

سعیدیان تصریح کرد: با بیان اینکه در زمان امام کاظم (ع) یکی از اندیشه های افراطی که بین برخی از مسلمانان گسترش یافت ناصبی ها بودند، ابراز کرد: آنها شیعیان را نه تنها کافر بلکه مهدورالدم می دانستند به نحوی که وقتی امام رضا (ع) ولایت عهدی را با آن شرایط خاص پذیرفتند اندکی از خفقان علیه شیعیان کاسته شد. در کتاب جامع الانساب است که ناصبی ها شیعیان را مهدورالدم می دانستند و مال و ناموس آنها را غارت می کردند، آنها حتی با ابدان مطهر شیعیان و فرزندان اهل بیت (ع) کاخ ها ساختند، در بغداد قصری به نام قصرالحمرا وجود دارد که هر ردیف از دیوار آن را درست می کردند و از سادات بنی فاطمه زنده زنده در آن دفن می کردند، به همین دلیل بسیاری از سادات به اطراف و اکناف متواری شدند و حتی اعلام نکردند که از فرزندان رسول اکرم (ص) و یا شیعه هستند. از برکات ولایتعهدی امام رضا (ع) این بود که شیعیان رسماً شیعه بودن خود را اعلام کردند چراکه دیگر کسی نمی توانست به آنها آسیب برساند.

در عصر امام کاظم (ع) اقدام مهمی که ایشان انجام دادند تأسیس سازمان وکالت بود که وکلای ایشان در شهرهای مختلف حضور داشتند و این نشان می دهد که شیعیان در بلاد اسلامی گسترش یافته بودند

وی بیان کرد: در زمان امام موسی کاظم (ع) گروهی به نام واقفیه به وجود آمدند که گفتند پس از امام موسی کاظم (ع) امامت قطع شده است، یکی دیگر از گروه ها غالیه بودند که سردمدار آنها محمدبن بشیر بعدها ادعای نبوت کرده و امام کاظم (ع) را خدا معرفی کرد تا جایی که امام کاظم (ع) دستور برخورد با او را صادر کردند، گروه دیگری به نام قرامطه از شیعیان اسماعیلیه اهل ایران که بسیار تندرو بودند، آنها برای رسیدن به مطامع خود غارت اموال مسلمانان را جایز می دانستند آنها حتی در خانه خدا هم دست به قتل و غارت زدند.

رویش شیعه در کنار ریزش ها در عصر امام کاظم (ع)

این پژوهشگر دینی خاطرنشان کرد: درباره یکی از فجایع دوره امام کاظم (ع) به نام واقعه فح، گفت: برخی در مدینه از ظلم و ستم عباسیان به ستوه آمده بودند، یکی از نوادگان امام حسن مجتبی (ع) به نام حسین جوانی کمتر از ۳۰ سال بود که قیام کرد و برخی از شیعیان اهل بیت (ع) هم گرد او جمع شدند، آنها در مدینه قیام کردند و حاکم مدینه را سرنگون و به سمت مکه حرکت کردند، سال ۶۹ هجری قمری روز یوم الترویه که شهر مکه خالی بود در محلی از این شهر به نام فح مأموران خلیفه عباسی به آنها که مُحرم و بدون سلاح بودند حمله کردند و همه را به شهادت رساندند، زمانی که امام موسی کاظم (ع) خبر شهادت آنها را شنیدند بر این جنایت صورت گرفته بسیار گریستند.

وی خاطرنشان کرد: با وجود گروه های افراطی و غالی حقیقت تشیع آنگونه که باید گسترش پیدا نکرده بود و ارتباط آنها با اهل بیت (ع) محکم نبود، عدم آگاهی مردم از حقایقی که نزد اهل بیت (ع) است برای آنها مظلومیت ایجاد کرده بود، جهل مردم و عدم انسجام شیعیان با یکدیگر برای حمایت از امام معصوم (ع) از جمله عواملی بود که سبب شد امام در مقابل خلفای ظلم و جور عباسیان تنها مانده و به شهادت برسند. در دوران امام کاظم (ع) شیعه رو به گسترش بود اگرچه دچار چالش و انشعاب می شد اما در کنار برخی ریزش ها، رویش هم داشت، از زمان پیدایش شیعه تا امروز رو به گسترش بوده است تا جایی که امروز هم جهان استکبار نگران گسترش شیعه در جهان است.

وی افزود: پس از شهادت امام صادق (ع) و در عصر امام کاظم (ع) شش فرقه ایجاد شدند که تنها پیروان امام کاظم (ع) در مسیر حق قرار داشتند. انشعابات جمعیت قابل توجهی نبودند و بیشتر آنها از بین رفتند و تنها اسماعیلیه باقی ماندند که تا امروز هم ادامه دارد.

تأسیس سازمان وکالت توسط امام کاظم (ع)

سعیدیان بیان کرد: در عصر امام کاظم (ع) اقدام مهمی که ایشان انجام دادند تأسیس سازمان وکالت بود که وکلای ایشان در شهرهای مختلف حضور داشتند و این نشان می دهد که شیعیان در بلاد اسلامی گسترش یافته بودند.

وی درباره جریان فح در عصر امام کاظم (ع) عنوان کرد: تبلیغات منفی و فشارهای والی عباسی در مدینه بر علیه علویان سبب شد یکی از فرزندان اهل بیت (ع) به نام حسین ابن الحسن قیام کند او پس از مدینه به سوی مکه حرکت کرد اما زمانی که مُحرم و بدون سلاح به طواف خانه خدا مشغول بودند در محلی به نام فح توسط مأموران عباسی به شهادت رسیدند. او از امام کاظم

(ع) دعوت کرده بود که با او همراه شود امام نپذیرفتند اما او را هم از قیام نهی نکردند و فرمودند اگر می‌خواهی قیام کنی ضربه محکمی به دشمن بزنی، پس از شهادت حسین ابن الحسن امام کاظم (ع) فرمودند او کسی بود که شب‌ها به عبادت و روزها را به روزه داری می‌پرداخت همواره امر به معروف و نهی از منکر داشت. این تعابیر نشان می‌دهد که قیام او از سوی امام کاظم (ع) رد نشده است.

این پژوهشگر دینی در پایان خاطرنشان کرد: در پایان گفت: در زمان امام کاظم (ع) شیعیان گسترش پیدا کرده بودند حتی در بغداد و نقاطی از ایران حضور داشتند اما انسجام و قدرت لازم را نداشتند که در مقابل حاکمیت عباسی آنگونه که باید از امام حمایت یا دفاع کنند. گسترش شیعیان سبب خوف خلفای عباسی شده بود و آنها هم در به شهادت رساندن امام تا حدی از ناحیه شیعیان خوف داشتند. پس از شهادت امام کاظم (ع) عباسیان تلاش می‌کنند که مرگ امام را طبیعی نشان دهند که بدنه جامعه اسلامی بر علیه آنها شورش نکنند.